

התסבוכות של הגוף / גי בריוול

הרצאה ראשונה שניתנה ביום קרטלים, שהתקיים בג'יאפ ב 8 למאי 2021

הכותרת של כנס הנלס עוסקת באפקטים הגופניים של הלשון. והמילים הראשונות, המאד נכונות, של אלכסנדר סטיבנס בטקסט הפתיחה שלו הן: "ללשון, לדיבור יש אפקטים על הגוף". נאמר, מיד, שלא נוכל לבסס סיבתיות פשוטה, גם לא היררכיה, שקשורה לאינטנסיביות או התכוונות שדיבור זה יכול. הגוף, גם הוא, "מדבר" בדרכו, עם התסבוכות שלו.

התסבוכות הן מה שמטושטש, וזה מעורר מחשבה על אי הבנות, [malentendus], הבנות לא נכונות [mal-entendus], כאלו שהשימוש בדיבור יוצר בין שני אנשים, כמובן, אך גם שהשפה יכולה ליצור במישור של הגוף.

מה שאנו מגלים עם פרויד הוא ש " זה מדבר, וקרוב לוודאי שהיכן שאנו הכי פחות מצפים לכך, שם המקום שזה סובל"⁽¹⁾. הגוף לא מאחר בלגרום לעצמו להישמע.

אבל עם ההוראה האחרונה של לאקאן, אנו עוברים מהגוף שגורם לעצמו להישמע, אל האפקטים של הדיבור על הגוף. כדי לומר זאת באופן אחר, אנו עוברים מהאפקטים של הדחיקת האיווי, באמצעות הדחיקה שמוצאת את הביטוי שלה בגוף תחת הצורה של סימפטום, זוהי הגרסה הפרוידיאנית, אל ל לשון יש אפקטים של התענגות במישור של הגוף.

כך שאני חושב, שאין זה חסר תועלת להעלות את השאלה, בדיוק היכן שפרויד עבד עליה למן ההתחלה, שלכודה בהיווצרות של הפסיכואנליזה, במקרים של היסטריה, Emmy von N., Elisabeth von R., ואחרות.

אך ניתן גם לומר זאת במונחים של הוראתו הראשונה של לאקאן. הגוף קיים, יש מן האחר, מן המבט הזה שנתפס במראה, מן המבט הזה של האחר, שמאשר שהדימוי תואם היטב את הגוף שבו שוכן הילד. שבתנועה זו של הליכה בחזרה, מהדימוי אל המבט של האם, זה מתנתק מהדימוי כדי לנוע אל ה אני [Je] של הסמלי. זה שם שעל גוף זה, כדימוי, מוטבע החותם של המסמן.

ובסמינר 11, לאקאן יאמר ש "משהו במנגנון של הגוף מובנה באותו האופן של הלא מודע"⁽²⁾. שאלת הגוף, למרות שהיא תופסת מקומות שונים בהוראה של לאקאן, מעולם לא חדלה מלהיות נוכחת.

שימו לב שאלו הם "אירועי גוף", כפי שז'אק אלן מילר מכנה אותם, שיימצאו בבסיס ההמצאה הפרוידיאנית.

עם המעידה של הגוף, משהו החל לדבר מהגוף:

– בתוך המילים

– בתוך הגוף.

כדי להראות כיצד אירוע חיים קשור לאירוע גוף, ואיך, כפי ש ז'.א.מילר מציב את ההבדל, שאלת ההוויה מופיעה מהצד של הידע, ושאלת ה יש [l'avoir] מופיעה מהצד של הגוף.

הקשר בין הידע והגוף, הקשר בין חקירת הידע דרך הגוף, מודגם בצורה הטובה ביותר דרך ההיסטריה: כך מקושרים ההיסטריה, הגוף והפסיכואנליזה הפרוידיאנית.

הגוף הוא שם.

פרויד, למן ההתחלה, מנסה להוכיח את אי התלות של הסימפטום של הגוף, באטיולוגיה של הפגיעה האורגנית. פרויד שומר על הגוף, בידועו כיצד להתנתק מהסומטי. זהו הצעד הפרוידיאני.

עם פרויד, אי התלות של הסימפטום הסומטי ושל האטיולוגיה האורגנית, אין משמעותו עצמאות של הגוף.

הגוף מעורב,
אך הוא לא סיבתי.

בקשר לידע, הגופים הפכו לחולים מן האמת, ואפשרו לעצמם להיכתב: זה מושם במילים בגוף. זה שהאמת מסבכת את הקשר של הגוף עם העולם, עם הממשי. משום שעבור האדם, הקשר עם הממשי לא עובר דרך הידע של הגוף, אלא דרך הידע של המדע. כפי שאמרנו זה עתה עם ההיסטוריה, זה שם שההרפתקה הפסיכואנליטית מתחילה, דרך התגלית הפרוידיאנית ש"הגופים החולים מן האמת" עוררו (ז'.א.מילר, 2 ביוני 1999).

גופים אלה, הנגועים במחלה הייחודית הזו, על ידי הסירוב של מסמן אדון, מביאים לידיעת האחר – האחר הרפואי והידע שלו לעיתים – את הביתור העצמי, שתופס נירו-אנטומיה לחלוטין אישית, פרטית. זוהי ההבהרה, באמצעות הנכחת הגוף, של ידע עצמי. עבור פרויד, מדובר בהיענות סומטית, היכן שעבור לאקאן זהו עניין של סירוב של הגוף.

1. הגוף כמקום של היענות (אפזניה של דורה), "מספק לתהליכים נפשיים לא מודעים מוצא בגופני". לכן הגוף הזה יכול להיות:

- מקום של קונברסיה: האפקט המודחק עובר אל הגוף (Elisabeth von R). והאסטזיה-אבסיה כתגובה להדחקת מחשבותיה הארוטיות), הקונברסיה מפעילה ריקון של התענגות באמצעות קונברסיה.

- מקום של כאב, באמצעות הזדהות (Emmy von N), הכאבים שלה שם, מהווים מראה לאלה של האח שבו טיפלה. כשם שכאבי המפשעה של Elisabeth von R נקראים ביחס לאלה של אביה החולה).

2. הסירוב של הגוף

אצל הסובייקט ההיסטרי, הסירוב הוא כפול: - סירוב של ידע - סירוב של הגוף: כלומר הסובייקט של הגוף הזה, מסרב לגוף. שלוש הופעות, אומר ז'.א.מילר, של הסירוב הזה לגוף:

1. סירוב של הגוף של האחר הגדול בבעיה מינית, 2. סירוב של הגוף בתוך הגוף בזמן תסבוכות של רבייה, 3. סירוב כלפי הגוף שלו עצמו וגועל.

המקרה A.

שלוש נקודות אלו מופיעות אצל האנליזנטית בזמן ההיריון שלה.

1. מיניות כואבת: הגוף הזכיר לי את השליטה על וויסות ההתענגות של הפרטנר שלי. ההיריון כיבה את האיווי של הפרטנר, שאיתו היא מתנהגת כמו אם, בעוד היא מתלוננת שהוא לא רואה אותה כאישה. אחרת, אם הוא יראה מחדש כמתאווה, הכאב בגוף יפעל כגבול לנטישה אל האחר.

2. היריון: מתגלה שהיא מייצרת נוגדנים, נוגדני-עוברים.

3. "ללא ההיריון הזה, לא הייתי מאבדת את הנשיות שלי". היא לא נחשקת יותר, היא לא יכולה להעמיד פנים יותר, לשים רעלה על המין. זה במערומים וזה מגעיל אותה. זה

מחזיר אותה אל מה שהיא הייתה יכולה להיות עבור גבר מבוגר יותר, ואל המין ברבים שהוא אימן אותה אליו. היא חושבת שהיא הסכימה להפוך את הגוף שלה לאובייקט, בזוי, שמגעיל אותה.

הבה נחזור אל שאלת הידע. הידע המדעי, באופן יותר ספציפי, הידע הרפואי, נמצא בקשר ישיר עם הגוף. זו עובדה, הגוף הוא במרכז הפרקטיקה הרפואית. זה אפילו מובן מאליו. זה אפילו באמצעות הטיה זו של הגוף שהמטופל נכנס לדין הייחודי הזה, שהוא הקשר חולה-רופא. לדבר על קשר, זה כבר לומר שזו לא רק שאלה של גוף אנטומי, אלא גם של גוף מדובר.

אם הסימפטום הסומטי מדבר, מעבר ל"אורגניות" הסינגולרית של כל סובייקט, הוא יכול גם להיות, הסימפטום הסומטי הזה, שפה ייחודית לגמרי, שבאה לידי ביטוי שם, ביחס אל האחר - נאמר הטרנספרנציאלי. קיימת העברה גם בקשר הרפואי, והוא אפילו מלא בה: מה שניתן היה או לא ניתן לומר בצורה אחרת. זוהי התיאוריה הפרוידיאנית של הטרנספוזיציה, של הקונברסיה.

שלוש שפות של הגוף

הבה נבחין:

- שיח באמצעות הגוף בהיסטוריה קונברסיבית. זה מה שראינו כרגע.
  - שיח של הגוף ב- pps (תופעה פסיכוסומטית): הפגיעה משמשת כשיח.
  - שיח על הגוף בהיפוכונדריה.
- הבחנה זו באמצעות מילת היחס: -על ידי הגוף – מהגוף – על הגוף, מציעה גישה קלינית ראשונית, אך זקוקה להבהרה ודיוק, ואנו חייבים לומר שאנו חייבים לשמור על מרחק מסוים ממה שלכאורה הן השפות של הגוף. זה נותר כצורה לייצג אותן וההבחנה ביניהן אינה כה ברורה. התסבוכות נשארות התסבוכות!

התופעה הפסיכוסומטית (pps)

ז'אק לאקאן בוחר לדבר על התופעה הפסיכוסומטית (pps), לא על מחלה פסיכוסומטית. מדובר בהצבת הבלדל, עם סימפטום שכמובן לכוד בשפה. ה- pps יותר מאשר סימן של הגוף, מדובר כאן ב"חתימה" בגוף, שמוצאת את הרישום שלה בהיסטוריה של הסובייקט. "התופעה הפסיכוסומטית היא חותמת גופנית בהיסטוריה של המשפחה", אומר לאקאן. לפיכך, אירועים משמעותיים מופיעים לעיתים קרובות בזמן של תחילת המחלה או הנסיגות שלה. בדומה, חשוב גם איתור הארטיקולציות של המסמנים, המחברות בין הדורות, ולעיתים קרובות קורה שאנו מוצאים אותו בגוף של אחד מבני המשפחה באותו מקום, סימן מזהה. הרישום הפסיכוסומטי בגוף של הפציינט, יעקוב לפיכך אחר ההיסטוריה של הגוף של אחר.

המקרה B

כאן יש פציינט שבא לפגוש אותי לבקשת הקרדיולוג שלו. הוא הזהיר אותנו שהוא עומד לקבל התקף לב. הוא ידע את זה, ולידע זה הקרדיולוג הגיב בבדיקות. הכל תקין. הוא שולח אותנו לביתו. במהלך הלילה הוא עובר התקף לב. הוא נותן את כל אמונו בקרדיולוג. "הפקדתי את חיי בידי, אבל הוא לא רוצה לשמוע דבר". אני שואל אותו "מה קרה לך?" הוא אומר: "אני לא יודע". "הוא לא יודע". מה שהוא יכול לומר הוא ש"הלב הזה לא עובד". אני מדגיש הזה. "כן, הלב הזה חסום". הוא לא כולל את עצמו במה שהוא אומר. זה כאילו שהלב שלו אוטונומי.

מהיריאון הראשון הוא מדבר על מספר גורלי, של גבול לחצות: גיל 55. הוא מסביר כיצד הוא נאבק כדי להיות שונה מגברים אחרים במשפחתו, להיחלץ ממה שחוזר מאב לבן: האלכוהוליזם, האדישות, ולפיכך התקף לב במעבר מגיל 55 ל 56.

לא להיות כמו הגברים האחרים במשפחה, לנתק עצמו מהסימן / לבלוט [משחק מילים בין de-marquer : אי - סימן לבין demarquer : לבלוט], דרך הכשרה אינטלקטואלית, על ידי שינוי קיצוני של הסביבה – ליצור לעצמו שם, להיות מישהו – זה מה שגורם לו לומר, גם היום, שעבור האחרים זה היה "נורמלי" שיהיה להם התקף לב בגיל 55. כך שהוא חשב להימלט מזה. אך כאן הוא עומד בפני מציאות זו שתפסה אותו, וכפי שהוא אומר, הוא יצטרך "לפתוח את זה" עם דו-המשמעות שמילה זו נושאת, זה מה שאני מעודד אותו לעשות. במקום להיות נתון לגורל של הגברים במשפחתו, הוא צריך למצוא את נתיב האיווי שלו.

ב pps אנו יכולים לראות בבהירות, שהגוף מעורב ביחס שלו להיסטוריה של הסובייקט. לא קיים מבנה פסיכוסומטי. סובייקט, בין אם נירוטי, פרוורטי או פסיכוטי, יכול להציג pps.

ההיפוכונדריה

זה בטקסט שלו, "הצגת הנרקסיזם", שפרויד מקשר את התלונה ההיפוכונדרית עם נרקסיזם ועם ליבידו ממוקד באיבר. פרויד מדגים את הארוגניות של האיבר על גבי המודל של מתח כואב של האיבר הזכרי.

אמרתי על ההיפוכונדריה שזה דיבור על הגוף. באופן מדויק יותר ניתן לומר, ששיח זה הוא על האיברים. תלונה בלתי נגמרת שזוהתה עם הרופא, ואז עם כמה רופאים. התלונה נוגעת לאיבר ש"לא מתפקד". כל התוצאות של הבדיקות, האמירות של הרופאים מפורשות ללא סוף. זה לא שהידע הרפואי מועמד בסימן שאלה, זה שהוא מפורש. מה שמועמד בשאלה הוא היכולת של הרופא לרפא אותו.

ביחס לאדון הרפואי:
- ההיסטרית: "זה לא מספיק", עוד מאמץ.
- ההיפוכונדר: "זה לא זה", אשאל מישהו אחר, שגם הוא לא ידע.
בהיפוכונדריה, זה גם מדבר, קרוב לוודאי לא כדי להישמע, אלא כדי להמשיך להיות מדובר: זה מעורר הנצחה.

המקרה C. לשון רעה.

פציינטית זו מציגה פגיעה בלשון. בקע. בקע שאף אחד לא רואה, גם היא לא, אך היא יודעת שזה שם.

בקע זה הוא מטאפורה לחור, שנוצר בחייה כשבעלה נפטר. מהם התנאים של מוות זה. ההשמצה הייתה הצורה המועדפת ביחסים של הזוג. יום אחד כשהיא צרחה עליו באופן אלים והוא לא זז מכורסתו, היא הכפילה את עלבונותיה. שום דבר לא עזר. היא התקרבה, מאיימת. הוא היה מת בכורסתו. מה שגורם לה לחזור היא הגדרה שניתנה לה כילדה קטנה ושהפכה לזהות שלה: לשון רעה.

היא מודה שהיא הייתה חדה בדיבור, לעיתים קרובות פוגענית וחודרנית, אך זה היה בגלל סיבה טובה: היא הייתה לשון רעה כדי להגן על אמה, אישה דיכאונית, שסבלה.

היא מציגה את עצמה כזו, שמאז לידתה "השלימה" את האם הזו, האחוזת באובדן טרי. אובייקט, גוף שדבוק אל האם, כך היא מהווה את אותה השלמה, תוך שיחזור של האם האבלה. להיות, בטרמינולוגיה הפרוידיאנית, הליבידו החסר באם, באמצעות החלפה.

האיבר מוגדר, באופן שאינו ידוע לסובייקט, על ידי המקום שהוא תופס ביחסים שבין האם לבת. התלונה על האיבר מנציחה את היחסים האלה. אנו יכולים לומר שבתקופה זו של

הילדות יש לנו את ההקבלה: אמא + ילדה = אמא שלמה. זה מוחלף על ידי: סובייקט + תלונה על האיבר = שלמות.

האיבר שהופלל הפך לכן השיח. הסובייקט הופך לאם של כאבה. זה לא יכול להיאמר אחרת מאשר באמצעות התלונה על האיבר הכושל. לעומת זאת, מה שהפציניטי הזו יכולה לומר לנו, הוא שבנוסף לצרותיה, אין לה מזל. יש לה שני בנים. אחד פילוסוף, השני פסיכואנליטיקאי. שניהם בתחום ה-*logos*, המילים.

אם כך, אילו תשובות ניתן לתת באנליזה לתופעות אלו של הגוף? איזו בקשה אנו צריכים לשמוע בכל המקרים האלה, היכן שהסובייקט מציג את עצמו בפנינו עם שאלה: "תאמר לי מה קורה לי?", "מאתגר אותנו עם: "מה אתה יכול לשנות?" בין אם הסובייקט מגיע ומציג בפנינו עובדות, שעברו הן באופן ברור, קשורות לזה שהגוף מדבר עבורו, עצם התשובה שניתן יכולה לסגור או לפתוח את האפשרות של מחויבות להיכנס לתהליך של שינוי בהעברה. השאלה היא איך, ומה לפרש? האם עלינו לכוון אל המשמעות או אל ההתענגות: זה מה שעומד על הפרק.

Un "n'espace" (א-מרחב)

אנו צריכים לעשות כעת מעבר מהשפות של הגוף אל האפקטים הגופניים של הלשון.

ז'א.מילר בקורס שלו של 19.01.11, הראה כיצד, החל מהסמינר על האתיקה, הממשי קיבל מקום של קדימות אצל לאקאן, שאפילו ימצא לו שם, *Das Ding*, הדבר. בסוף הוראתו, הממשי, עבור לאקאן, "הוא הטופולוגיה", יחס טהור של מרחב, אך מרחב מאד ייחודי, לא שום דבר רגיש, קשר [Knot]. לכן, ז'א.מילר מציע שנשמע אותו עם סימן שלילי, והוא מכנה זאת א-מרחב ("Un n'espace"). באופן מילולי, זה לא מרחב.

שאלה זו מחזירה אותנו אל הצד של הדמיוני, לשאלת הקונסיסטנטיות, של משטח, ולעובדה שיש לנו רעיון על הגוף, אומר לאקאן, כ"עור שאוחז בתוך השק שלו ערימה של איברים"⁽³⁾, והחבל כשארית של העקביות. זה מוביל לחוסר היכולת להגיע להפשטה של אותו ייצוג של הגוף.

"ההוויה המדברת מעריצה את גופה, מכיוון שהיא מאמינה שיש לה אותו" ו"בכך שיש גוף להעריך, נעוץ השורש של הדמיוני", מציין לאקאן⁽⁴⁾. אך גוף זה נמלט באופן מתמיד מלומר לו את האמת... על המיני. ההערצה של הגוף, לאקאן אומר שהיא תמיד "הערצה מינית", בין אם שלו או של האחר, שמערכת את אותו זלזול, המשחק על דו-המשמעות זלזול / טעות (mépris/méprise) ביחס לאמת.

לאקאן יכול לומר ש"צריך לקחת את הכל מהתחלה על בסיס האטימות המינית"⁽⁵⁾ וז'א.מילר הדגיש במונפלייה את הקשר עם הדמיוני. חסרות "מילים כדי לדמיין את הדימויים" של מה שאמור להיות המיני, אומר Pascal Quignard⁽⁶⁾, שבכל זאת אסף ב"שמחה בלתי נלאית" את כל הדימויים שעובדו על המבט, שהתמקד במה שלא ניתן לתפוס מהמיני.

האטימות של המיני היא הבלתי אפשרי לומר, וזה בכשל הזה שהלא מודע מתברג. כלומר, כיצד כל אחד מצליח למצוא לזה תשובה, או אפילו לשים על זה רעלה.

הטעות היא בלהתייחס לקונקרטי כקונסיסטנטי. כאן אנו טועים, אומר לאקאן, החבל אינו נמצא שם עבור הקונסיסטנטיות, הוא שם עבור הקשר [knot], וזה מה ש *ex-siste* (קיים – מחוץ). הקשר יוצר חיבור, קשירה של ההוויה המדברת.

המשך יבוא...

¹ Lacan, J., "La chose freudienne", *Écrits*, Seuil, Paris, 1966, p. 413.

² Lacan, J., *Le Séminaire*, livre XI, *Les quatre concepts fondamentaux de la psychanalyse*, Paris, Seuil, 1973, p. 165.

³ Lacan J., *Le Séminaire, Le sinthome, Livre XXIII*, Paris, Seuil, 2005, p. 65.

⁴ *Idem*, p. 66.

⁵ *Idem*, p. 64.

⁶ Quignard P., *La nuit sexuelle*, Paris, Flammarion, Col. J'ai lu, 2007, p. 43.

מן האמת אל ההתענגות / גי בריוול

הרצאה שניה שניתנה ביום קרטלים, שהתקיים בג'יאפ ב 8 למאי 2021

ארגומנט: ההוראה הראשונה של לאקאן שמה בחזית עבור הסובייקט את השאלה של האמת והפירוש. עם ההוויה המדברת, שמאופיינת בהיותה גוף מדבר, זו ההתענגות. אנו נחזר לנקודה הזו עם האוריינטציה שניתנה על ידי ז'א.מילר: "הפירוש הוא אמירה שמכוונת לגוף המדבר, כדי ליצור אירוע(...)"⁽¹⁾. המעבר הזה מן האמת אל ההתענגות יש לו השלכות על הפרקטיקות עם ההוויה המדברת.

(1) ז.א.מילר (2014) "הלא מודע והגוף המדבר" ב: הממשי במאה ה-21, AMP- Paris, Collection rue Huysmans p.318

*****

הפירוש קשור בדוקטרינה ובפרקטיקה של הפסיכואנליזה, הוא בלב התגלית הפרוידיאנית. אבל הפירוש של הפירוש אינו חד משמעי, בשדות המאד מגוונים של הפרקטיקות וההסתעפויות שלהן. לאקאן ניסה להראות את הנדודים של הפירוש, כשהוא נלקח כגילוי של מובן חבוי. הכוונת הריפוי, אם כך, מכוונת לעבר הסתגלות של סובייקט אנליזנט למציאות, דרך הפנטזמה; במקרה הגרוע, לזו של האנליטיקאי. אכן, כשמדברים על פירוש בפסיכואנליזה, השאלה נשאלת מהצד של האנליטיקאי: מה הוא עושה במקום שהוא ממלא? למה הוא מחויב? עבור פרויד, התביעה לאנליזה נשענת על הסבל שגורם הסימפטום, ועל השחרור ממנו. בואו נאמר שאם האנליטיקאי הלאקאני לוקח בחשבון את התביעה של האנליזנט, הוא מתייחס לבלתי נסבל הזה כייחודי. במילים אחרות, המטרה של האנליזה, מעבר לאפקטים התרפויטיים, היא השאלה על מה שמונח על כף המאזניים לגבי הפנטזמה ולגבי דרכי ההתענגות הייחודיות לכל אחד שנכנס למנגנון האנליטי. אם כך, האם האנליטיקאי הוא פרשן, או זה שמכוון את הטיפול, שמכוון את האנליזנט כדי לעזור לו לפענח את מה שמגיע אליו מהלא מודע דרך "תצורותיו", לקרוא אחרת את מה שמוסמן אצלו בחזרה, במילים אחרות בחיזור [iteration]. האנליטיקאי, דרך פרשנות, גורם להדהודו של משהו מהלא מודע, שמפתיע את האנליזנט. הפתעה שהוא יכול למחוק על ידי "כבר ידעתי את זה", שם, היכן שבדיוק זה היה לא ידוע עבורו. האנליטיקאי, במה שאנחנו מבינים כפרשנות, לא העיר, גם לא הסביר, אף לא בקצרה, את מה שהוא שמע במילים של האנליזנט: הוא לא מוסר הבנייה שתבוא במקום זו שנעשתה, לרוב עם יישום נרחב ואחרי שנים רבות, על ידי האנליזנט. יותר מכך, בפנייה שלו לאנליזה, הסובייקט רוצה להוכיח את הטיעון שלו, "הוא יודע". אם הוא מגיע לאנליזה, זה מכיוון שהוא לא מבין למה, עם הידע הזה שהוא בטוח לגביו, החזרה עומדת תמיד בדרכו של האושר שלו.

זה האקט של האנליטיקאי, הפירוש הראשון, שיכניס סדק בידע הזה, שהולך לאיבוד במבואות הסתומים של ההתענגות, הגורמת לסבל של הסובייקט ולא מרפה ממנו: פירוש זה מעורר את ההעברה: מיוחס לאנליטיקאי ידע על הלא מודע. מה שאנו מכנים רקטיפיקציה סובייקטיבית [יישור סובייקטיבי], זה כשבהעברה, האנליזנט מתחיל לשאול את עצמו על חלקו בתלונתו. לאנליזה עדיין לוקח זמן רב לחשוף את ההתענגות האטומה שקשורה בפנטזמה הבסיסית, שבה הסובייקט נתמך ללא ידיעתו. אנליזה שתבוא לידי סיום, תוכל לבחון את הנקודות הסינגולאריות הללו ולאמת אותן בהליך של הפאס.

מסובייקט להווייה מדברת

שאלת הפירוש נגזרת מהלא מודע, כפי שפרויד גילה אותו ופירט את אופניות הפעולה שלו. הלא מודע הפרוידיאני חושף את האמת, זו שחומקת מהסובייקט של האמירה. למרות זאת, הגישה לתוכן שלו אינה כה קלה: הוא מוצפן. הוא התענגות והצפנה. כך שעליו להיות מפוענח ומפורש.

הלא מודע לכוד בביטויים שלו שהינם: הסימפטום, מעשי הכשל, החלום - שהוא דרך המלך לגשת לשם, והבדיחה, ה-witz, שממקם את הלא מודע בסצנה אחרת. חייב להיות אחר גדול, שיהיה הנמען, וייתן את הדעת על האפקט שנוצר. במילים אחרות, הוא חומק מאותו אחד שמדבר. זה הממד הזה של האחר הגדול, שיותר את לאקאן להגדיר את הלא מודע כפגם בדיבור. נמצא אז את הנוסחאות הבאות: "הלא מודע מובנה כשפה", " הוא השיח של האחר" וכו'.

הפירוש הלא מודע הוא מה שיש להשיג בריפוי. זו דרך לומר שזו אינה עצם החשיפה לאור של ידע שכבר שם. זהו ידע שיש עדיין לגלותו, אבל ידע מסוים: לא זה של המובן - זה שיהיה הפירוש על הציר: $A \longleftrightarrow s(A)$, זה של הפסיכותרפיה, אלא זה שמוביל לריקון המובן, ומגלה את הבלתי ניתן לצמצום של הסיום הייחודי לכל אחד. כך שבמובן הלאקאניאני, הפירוש הלא מודע מניח את אי הקיום של האחר; זה נכתב כמו $A \setminus [A]$ [משוע]. אם כך, החל מ: $D \langle \rangle$, מהשתיקה של הדחף, הטיפול אינו מכוון לעבר האחר הגדול, ששום דבר אינו חסר בו, אלא לעבר האחר הגדול המשוע.

הקריאה של הלא מודע מתרחשת החל מהטיפול, מההעברה, והתצורה שלה שמובנית בטיפול, הסובייקט שמונח לו ידע. הידע שמונח לאמת, הוא רצון להיות שמסומן באמצעות ההחטאה. הידע שמונח להתענגות הוא החזרה, שהנה הביטוי להתענגות וגם מהווה התנגדות להתקדמות של האנליזה.

כך שהלא מודע, וזה מודגש עוד יותר בהוראה המאוחרת של לאקאן, אינו רק ידע, אלא הוא גם התענגות.

ללא מודע הזה קשר אל הגוף, זוהי ההווייה המדברת. אכן, ההווייה המדברת היא ההצטלבות שבין הלא מודע מובנה כשפה לבין הקשר אל ההתענגות. עם הרעיון הזה ינבע הרעיון של הסינטום וזה של הלא מודע הממשי, שבא בהנגדה ללא מודע ההעברתי שפתוח לפירוש.

זאת כדי לומר, שעלינו לשאול את עצמנו על גבולות הפירוש, במיוחד ביחס להוראה המאוחרת ביותר של לאקאן.

עם הסינטום

בסוף הוראתו, לאקאן לא מוותר לנו: לנוע לעבר הקשר הבורומאי, מניח לשאול מחדש על הידע שלנו; בעיקר זה שאנו חושבים שיש לנו אודות עצמנו. בסמינר שלו הסנטום הוא אומר ש"שם, היכן שאנו מזהים את עצמנו [במקום שבו אנו...], זה רק במה שיש לנו. אנחנו לא מזהים עצמנו במה שהננו"⁽¹⁾.

שנתיים קודם לכן בסמינר Les non-dupes errent, הלא פתיים טועים - הוא ציין, שכל מה שאנו עושים, רחוק מלהיות מעשה של בורות, הוא תמיד קבוע מראש. זה דרך ידע,

שהינו הלא מודע. כך התשובה של הפסיכואנליזה לזה שמדבר, *להווייה המדברת היא*: מה שאתה עושה, *יודע* מה שהנך: *דע!* ⁽²⁾ זה, אומר לאקאן, הנו חדש! התשובה של הלא מודע כרוכה באי *סלחנות*, *ללא סיבות מקלות*. זה נשמע כמו פסק דין: ה"יודעים זאת", הוא גם: "זה זה!" [זהו!] אתה הינך מה שאתה עושה ולא מה שאתה אומר. יש ידע בנקודה הזו. זה יהיה קשר חדש, שבסיום האנליזה יניח צמצום של הדמיוני.

"כל דימוי (אינו) אלא פיתיון, נוכח הלא ידוע שהוא בלב המקור. איני עוקב ביתר שאת אחר כל המרחב שמסביבי, כי אני מחפש ללא לאות משהו שחסר". ⁽³⁾ זה לא AE שכותב זאת אלא Pascal Quignard, סופר שתמיד מרתק לקרוא, בספר מאד יפה: "הלילה המיני". הוא נתקל בהעדר מילים כדי לומר. הוא מתיש את עצמו בחיפוש אחר מילים ש"דימיינו את הדימויים". אימפוטנטיות לוגית, היינו אומרים, בניסיון לומר את הממשי, שמחורר את הדימוי.

עמימות המקורות, "העמימות הראשונית" שנושאת המיניות, משמעה - אומר Quignard שמי שזה עתה נולד יחזור לאחור, כי הוא לא יוכל שם אלא לפגוש את "פעם היה" שדוחף אותו ל-"ex-sistence". ⁽⁴⁾

כך שלהווייה המדברת, אין פתרון בחזרה מתמזגת, אלא בהרחקה לתוך מרחב, שאם נמשיך עם Quignard: "אני לא יכול לברוח מגופי, גם הוא לא ממני, הוא קשור אלי". ⁽⁵⁾

ויליאם, הנאה מעודנת, בשניים

ויליאם הוא מטופל, שאחרי שנים רבות של אנליזה, הצליח להיפרד מרומן הומוסקסואלי שממנו סבל, באופן מחריד, מעונג מזוכיסטי, שסימן את גופו באלימות צייתנית שהוא תבע מהפרטנר שלו, כשהוא טוען שזה האחר שכופה זאת עליו. כמו שהוא אומר "הוא מאד נעצב"; מה שיש להבין כמידת המותאמות של הפרטנר שלו לפנטזיה הממומשת שלו. הכאב של הגוף, מה שהוא כינה ה"התענגות המעודנת" שלו, היה יותר כמו מתקפה של אקטים אלימים על הגוף, שהיו תפוסים בשטף של מילים פואטיות, שבו התפתח גם המסמן "מעודן". זה נתן לזה ניחוח של סובלימציה. הם אמני תיאטרון. איך יוצאים מזה? עבורו זה קרה, כאשר, במהלך הפרקטיקות הללו, היה רגע שהיה קרוב למוות. בדחיפות של הרגע הזה הוא צלצל אליי, הייתה לו את הכתובת שלי מזמן. דחיפות שבה יוכל לתלות את הריק הזה, ששאב אותו, בהעברה.

ובכן, כשאני אומר שהוא נפרד מההתענגות הזו, אני אומר שהוא מצא דרך להפיק אותה מפרקטיקה, שבה הכאב של הגוף מוצא את עצמו קשור בהתענגות של החיים. ויליאם, משאיר את ידו בתוך מים יותר ויותר חמים, עד שנוצרות כוויות קלות. "אני מוצא שזו הנאה מלהתקיים", זקפה מופיעה לעיתים קרובות כנקודת ריפוד של ההתנסויות הבודדות האלו? ובכן, לא כל כך בודד, מכיוון שמה שעולה, אחרי 20 שנות אנליזה, הוא קשר עם אותה תקופה בילדות בה הוא היה האובייקט המיני של אימו ושל אחד החברים שלו. "יש לי תמיד את התחושה שאני קיים כשהאחר גורם לי להתענג", הוא אומר.

הוא לקח את זה על עצמו, וזה סביב ה"להכאיב לעצמו עם אחר" שממוקמים, בו בזמן, ההתענגות הרעה והקיום שלו.

ההווייה המדברת באנליזה

בעידן של "ממשי ללא חוק" – שלגביו אנו ממקמים נקודה של קרע בין סיבה לתוצאה - הרלוונטיות של הפירוש עומדת בשאלה.

בהוראה הראשונה של לאקאן, הפירוש האנליטי הציג עצמו כנקודת חצייה, היכן שהאפקטים של האמת לא עקבו אחר לוגיקה של סיבה – תוצאה, אלא אחר אקראיות, אחר דבר מה שלא ניתן להיסק. הפירוש הוא תמיד מהסדר של קרע מהסיבתיות, וזה מה שהופך אותו לבלתי ניתן לחישוב. ⁽⁶⁾ אבל, מעבר לכך שהפרשנות יכולה הייתה להסדיר את

המבואות הסתומים של האיווי, לאקאן חשב שאותו ממשי עשוי להיספג על ידי הפעולה הסמלית, דרך הפירוש.

זה בהוראתו האחרונה, שהוא התעקש על ממשי שלא ניתן להטמעה, על מה ש " בסימפטום הינו מחוץ למובן ".⁽⁷⁾ את הממשי הזה הוא מקשר להתענגות של הגוף - גוף שמתענג לבדו - התענגות עצמית של הגוף. יחד עם זאת, זו גם לא כל התענגות, היא לא ללא קשר לנקודה שבה המסמן מכה בגוף, ובמובן זה היא ייחודית לכל אחד.

סליון. המילים המסוכנות

אנליזנטית מאד היפוכונדרית זו, במובן הקלאסי שעליו דיברנו, מראה צד נוסף, כשהשאלה נוגעת למשקל הממשי שנושאות המילים. עם כאבי הפרקים, והבדיקות הביולוגיות שתוצאותיהן היו "על הגבול" של הנורמלי, הדאגה התמקדה ב "פירושים" שנתנו הרופאים השונים שאיתם התייעצה, והסתירות הברורות שהתגלו ביניהם. אל ה "פירושים" האלה, שאף אחד מהם לא הגיע מהאנליטיקאי, לא ניתן להשתוות, ולפיכך לשמר. ישנו קצר בין הדיבור לבין מה שהביולוגיה אומרת, ואלו שיודעים לפרש אותה. זה אינסופי.

במערכות היחסים, לפציינטית אין הרבה לומר לאלו שקרובים אליה, או לכל אחד אחר. היא נמצאת עם גופה הכואב, הם מהווים זוג להתענגות מורבידית. לכן, היא יוצרת רושם של ביישנות, מופנמת, ממעטת במילים, אפילו עם הרופאים. היא יכולה להיראות צמאה למה שיש להם לומר, כשלמעשה היא בקושי מקשיבה להם, היא עסוקה במשהו אחר. היא עסוקה בלוודא שהמילים לא מגיעות אליה. המילים הן כמו פיסות ממשי, שעה שהן באות להגדיר את המחלה. בשיחות טלפון עם אמה, זו האחרונה נוהגת להתחיל בבשורות הרעות שקורות בארץ: אלה שמתו, אלה שהתגלה אצלם סרטן, מחלה קשה וכו'. היא לא יכולה לשמוע, לא את אמה, אלא את המילים המשיימות את המחלות. המילים מגיעות אליה. זה אותו הדבר בתוך עצמה, אל לה להגות מילים אלו. עליה "לחסום אותן". הנה מה שנותן מושג, גם כאן, שלא מדובר באמת שהמילים יכולות להכיל, אלא בממד הממשי שלהן, שקשור באמונה, שבאמירתן או בשמיעתן של מילים אלו, הן יכולות לפעול על הגוף. אין זה מהצד של המובן, אלא זה מתענג כולו לבדו.

כשבאנליזה עולה השאלה לגבי הממשי, הפרשנות, במובן הקלאסי, אינה מתאימה יותר. היא תהווה דרך לכניסתו המחודשת של מובן, בדיוק במקום שבו האוריינטציה הנה לכיוון של חוץ-המובן. זו אחת ההשלכות של החלפת הלא מודע הפרוידיאני בהוויה המדברת. הממשי, שעליו אנו פועלים, הוא חוץ -ידע, והאקט מכוון להתענגות.

ירידתה בדרגה של האמת

הפרקטיקה, החל מההוראה האחרונה של לאקאן, שמה במקום משני את שאלת האמת. היא כבר אינה דוחפת את מחקרה לקיצוניות, שנעה מחצי- אמירה לחצי- אמירה. הכוונת הריפוי "מטרתה להדק את הממשי של הסינטום",⁽⁸⁾ לא עוד לפנות לאמת של הסינטום, אלא לממשי שלו. כך ש "להתיק את הפירוש ממסגרתו האדיפלית לעבר מסגרתו הבורומאית, הינה עצם פעולתו של הפירוש, המשתנה ועובר מהקשבה למובן, לקריאה של חוץ -המובן".⁽⁹⁾ הדיבור כבר אינו בחזית, כך שמה שנדרש היא דרך לעשות עם ההגנה. ז'.א.מילר, בהרצאת המבוא בכנס בפריז, הראה כיצד, בהוראה המוקדמת של לאקאן, השאלה הייתה כיצד "להפריע להגנה"⁽¹⁰⁾, שהודות לה המסמן כופה את החוק שלו על הממשי, כשעם הסינטום והקשר הבורומאי, זו שאלה כיצד "לפרק" אותה.⁽¹¹⁾

קארין. האבל וההתקררות

בכל אבל "אני מאבדת גוש שיער, ונשאר לי חור ששום דבר לא יוכל למלא", אומרת אותה אנליזנטית, שחזרה מלקבור קרוב משפחה. אולי להחביא זאת עם שיער אחר, אבל היא בטוחה שהריק נראה. מטאפורה של אבל בלתי אפשרי בגרסה של: הגוף אומר זאת במקומך. כאן, דבר לא נאמר בקשר לאמת, לגבי מה היה עבורה האחר שנעלם. דמעות הצער נפלו אל החור ללא תחתית, חור שנחפר על ידי הממשי של מות האחר, ומועבר אל עצמה. זו לא הפעם הראשונה שזה קורה לה, ומה שהיא הצליחה לזהות הוא האובדן, הכמעט מידי, של שיער, ברגע שהיא שומעת את המידע על מוות. ההלם של המילים. בחור הגלוי וללא תחתית, הדמעות ממהרות לרדת דרכו, ואף אחת מהן אינה שם כדי להראות לאחרים את מה שהצער אומר, דרך הדמעות שניבטות בעיניים. העיניים אינן מדברות באמצעות הדמעות, מה שהיה נחשף ביחסים עם האחרים, אלא שהשפעת הממשי של המילים, המודיעות על המוות, מחוררת את הגוף. זה מה שהיא תצטרך לעבד, לא מתוך פרשנות על מה שנראה לעין כ"לא מתאבלת" אלא בשאלה בכיוון ההפכי: איזו התענגות מתחוללת בגוף.

סוף אנליזה, אקט ובלתי ניתן לצמצום

אם הפסיכואנליזה השתנתה, כך גם סיום האנליזה. הסובייקט הוא זה של הלא מודע הפרוידיאני, ושל הפירוש. ההוויה המדברת היא זו של הלא מודע הלאקאניאני. ההחלפה של הראשון בשני, ההוויה המדברת, לא מבטלת את הראשון, את הסובייקט. זה שהאחד אינו פוסל את השני, אינו מתנגד לאוריינטציה, המכוונת להידוק ההתנסות של האנליזה קרוב ככל האפשר לממשי.

בסוף האנליזה נותר ממשי בלתי ניתן לצמצום, שלא קשור לכלום, ושהוא ייחודי לכל אחד. עם זאת, אין בכך כדי להפוך אותו להזדהות, אומר לאקאן. כך שלא מדובר בלהזדהות עם הממשי הזה אלא ב"להסתדר" איתו.⁽¹²⁾

ניתן לחקור את האקט האנליטי במה שהביא לסיום האנליזה ולפאס, החל מההוויה המדברת, כלומר מהגוף המדבר ומאותו ממשי שנותר שם כשארית בסיום. הממשי מהווה את ה"ליבה"⁽¹³⁾ האחרונה בה נתקלים בסיום אנליזה, שיש להביאה לידי אמירה, להיטיב לומר אותה. אפשרות יחידה לכך, שהיא פרדוקסלית, היא שאותו "להיטיב לומר" לא יוכל להיות אלא "לומר גרוע": תמיד בעבודה של: "לומר זאת טוב יותר" ! זה שונה מלומר על אותו ממשי "שבלתי ניתן לומר אותו". בלתי אפשרי לומר, אינו, "לא ניתן לאמירה".

למצוא את עצמך מתעמת מול ה"לא ניתן לאמירה הזה", לא אומר להשתיק אותו לגמרי, להיפך, וזה מה שניתן לשמוע כאקט של שיח. יש ידע להפיק, החל מהחור.... ז'.א.מילר מבחין שבהתנסות האנליטית הממשי "נע", ושבהתנסות הזו "זה באופן מסוים, שהאנליטיקאי הוא הממשי של העניין"

האנליטיקאי עושה סמבלנט של ממשי, בעיקר על ידי "סגירתו". והוא מסיק מכך ש"המשמעת שנכפית על האנליטיקאי היא זו של לשחק את הממשי". אני אדגיש, בו בזמן, הן את הדיוק והן את דו-המשמעות של "לשחק". לשם כך עומדים לרשותו הקיטוע, האקווק, דו-המשמעות וכו'. האוריינטציה של הטיפול מכוונת לריקון ההתענגות, על ידי ההתקה אל מחוץ למובן, של כל מה שרוצה תמיד להזין אותה, כדי להותיר את הגוף, שוב ושוב, להתענג לבדו. זה החיזרור.

עם הלא מודע, מוקד האנליזה הוא הפירוש והאמת; עם ההוויה המדברת, שמאופיינת בהיותה גוף מדבר, זו ההתענגות. האמת המשקרת היא מה שנותר אחרי החיפוש להיטיב לומר אמת זו. ההתענגות, היא אינה משקרת.

נסיים עם ז'.א.מילר: "הפירוש (...) הוא לא הבהרה/עיבוד (אלוקוברציה) של ידע. (...) הפירוש זו אמירה שמכוונת אל הגוף המדבר, כדי לייצר שם אירוע, שיעבור בתוך הקרבניים, אומר לאקאן. לא ניתן לצפות זאת מראש, אלא ניתן לאמת זאת בדיעבד, מכיוון שהאפקטים של ההתענגות אינם ניתנים לחישוב."⁽¹⁴⁾

"המעבר מן האמת אל ההתענגות נותן את אמת המידה למה שיקרה לפרקטיקה האנליטית בעידן של ההוויה המדברת."⁽¹⁵⁾

¹ Lacan J., *Le Séminaire, Le sinthome, Livre XXIII*, Paris, Seuil, 2005, p. 124.

² Lacan J., *Le Séminaire, Livre XXI, Les non-dupes errent*, Leçon du 11 décembre 1973. Inédit.

³ Quignard P., *La nuit sexuelle*, Paris, Flammarion, Col. J'ai lu, 2007, p. 43

⁴ *Idem.* p. 138.

⁵ *Idem.* p. 199.

⁶ Miller J.-A., *Les Us du laps*, cours du 2 février 2000, inédit.

⁷ Miller J.-A., « Lire un symptôme », in : *Comment la psychanalyse opère. Mental*, Paris, Seuil, juin 2011, n° 26, p. 55.

⁸ *Ibid.*, leçon du 25 mai 2011

⁹ Miller J.-A., « Lire un symptôme », *op. cit.*, p. 57.

¹⁰ Miller J.-A., « L'orientation lacanienne. L'expérience du réel dans la cure psychanalytique », leçon du 2 décembre 1998, inédit.

Miller J.-A., « Un réel pour le XXIe siècle », *Scilicet*, Paris, Collection rue Huysmans, 2014,

¹¹ p.11

¹² Lacan J., *Le Séminaire, livre XXIV, L'insu que sait de l'une-bévue s'aile à mourre*, leçon du 11 avril 1977, *op. cit.*, p. 5.

¹³ Lacan J., *Le Séminaire, livre XXIII, Le sinthome*. Paris, Seuil, 2005, p. 123

¹⁴ *Ibid.*, p. 318

¹⁵ *Ibid*

תרגום : תמי וייל, חמוטל שפירא

קריאה : קלאודיה אידן